

Voda ztracená a vrácená

aneb šance pro šumavské mokřady

V rámci projektu bude revitalizováno i průmyslově těžené rašeliniště Vlčí Jámy.

V době, kdy stále častěji zažíváme horká léta téměř beze srážek, mnozí začínají hledat příčiny takových významných změn počasí. Jednou a zároveň podstatnou z nich je odvodnění krajiny, které bylo nejintenzivněji prováděno v druhé polovině minulého století. Nikdo tehdy příliš nepřemýšlel o následcích technických úprav, jež vedly ke ztrátě mokřadů a podstatně snížily schopnost krajiny zadržovat vodu. Jak se Správa Národního parku Šumava snaží tuto chybu alespoň částečně napravit, přiblíží následující řádky.

Záchrana vody pro krajinu pokračuje

Obnovu šumavských rašelinišť a horských potoků provádějí zaměstnanci Správy Národního parku Šumava již od roku 1999 za účelem zadržet vodu v krajině, ale samozřejmě také zachránit cenné biotopy tolik charakteristické pro náš největší národní park. Za téměř dvacet let práce směřující k nápravě vodního režimu Šumavy bylo do přírodního stavu vráceno téměř 700 hektarů mokřadních ploch a 5 km v minulosti narovnaných a zahloubených potoků.

Letos schválený projekt LIFE for MIREs s celým názvem „Přehraniční revitalizace rašelinišť a mokřadů na podporu biodiverzity a vodního režimu na Šumavě a v Bavorském lese“ je dalším velkým krokem ve snažení, které může do budoucna podpořit odolnost místní krajiny vůči klimatickým extrémům. Ty v posledních letech sužují některé oblasti České republiky v takové míře, že zde po celé léto prakticky nezaprší, vysychají studny, hospodáři nejsou schopni zajistit dostatek krmení na zimu a krajina našeho domova

nám před očima chřadne. Ani prognózy do dalších let nejsou příznivé.

Scénář budoucnosti můžeme ještě nasměrovat k lepšímu. To ale půjde pouze za podmínky, že alespoň část krajiny vrátíme vodě a mokřadům tak, aby mohly plnit své nezastupitelné funkce. V současnosti je příliš velká plocha české krajiny intenzivně obhospodařována a krajinné prvky, které udržují ekosystém v dobré kondici, byly dosavadním hospodařením člověka téměř do posledního poškozeny nebo úplně zrušeny.

Krajina bez mokřadů je krajinou bez vody

Krajinu si lze s nadsázkou představit jako organizmus. Jejím tělem je půda a má své orgány v podobě lesů, mokřadů, luk, remízků, apod. Její krevní oběh a rychlý přesun živin zajišťují řeky, bystřiny a potůčky. Dnes ale některé z dílů tohoto složitého soukolí chybí. V případě mokřadů za posledních sto let padlo v České republice za obětí hospodářské činnosti bezmála milion hektarů ploch. Jedná se o roz-

lohu představující asi čtrnáct šumavských národních parků. Délka říčních toků byla v české kotlině zkrácena o více než třetinu. Hydrologický systém krajiny je tak významně narušen a zmíněné „orgány“ nemohou dobře fungovat. Voda, která dříve překážela, dnes na mnoha místech chybí.

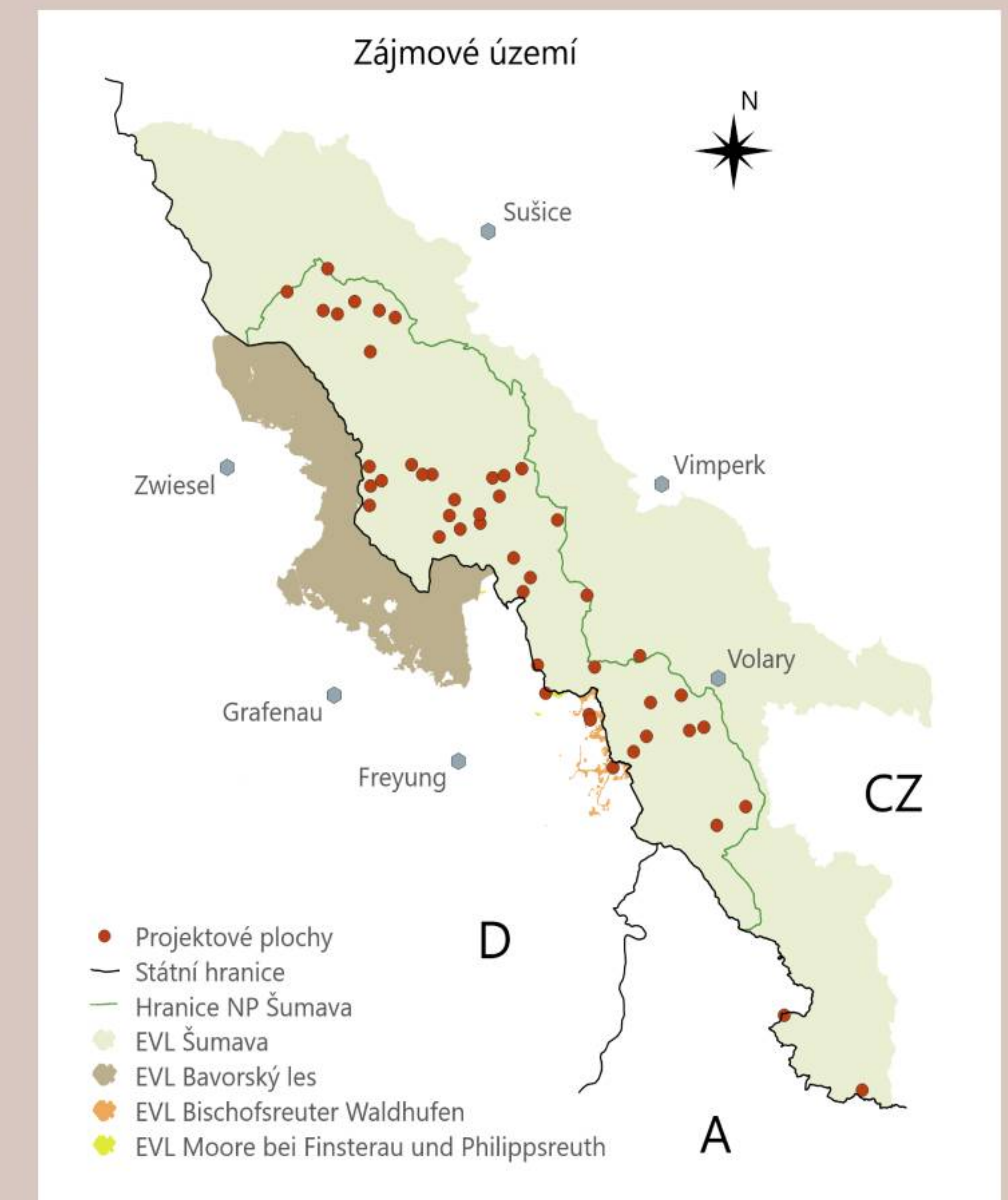
Proč jsou tedy mokřady, a v případě Šumavy hlavně rašeliniště, nepostradatelné? Důvodů je hned několik. Především dokáží akumulovat obrovské množství vody, která v krajině setrvává i v obdobích sucha. Svou vodní a vegetační plochou ochlazuje vzduch, přičemž se zároveň voda vypařuje a dostává se do tzv. malého vodního cyklu. V atmosféře se pak sráží a následně se vrací do místní krajiny v podobě deště. V rašeliništích se navíc díky vysoké hladině spodní vody, nízkému obsahu kyslíku a specifické vegetaci organická hmota téměř nerozkládá. Je v ní proto vázáno velké množství uhlíku, který se neuvolňuje v podobě CO₂ a nemůže tak stupňovat globální oteplování. Působení mokřadních společenstev v krajině je tak celkově blahodárné i pro její obyvatele, včetně člověka.

LIFE for MIREs – aneb život pro mokřady

Výše popsané skutečnosti vedly představitele Správy Národního parku Šumava ke snaze zajistit pokračování dosavadních úspěšných revitalizačních opatření na obnovu toků a mokřadů. Za tím účelem spojili síly s dalšími partnery, jimiž jsou Národní park Bavorský les, německá organizace ochrany přírody BUND Naturschutz in Bayern a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, a vypracovali projekt v rámci evropského dotačního programu LIFE. Po složitém a nakonec úspěšném schvalovacím řízení Evropskou komisí a s podporou Ministerstva životního prostředí ČR je tak možné v letošním roce zahájit práce na obnově dalších 48 lokalit na obou stranách hranice. Na celkové ploše přes 2 000 hektarů budou zablokovány odvodňovací kanály v délce kolem 80 km a téměř 13 km napřímených potoků bude vráceno do své přírodní podoby.

Projekt LIFE for MIREs je naplánován na šest a půl roku. Byl zahájen v srpnu letošního roku a končit bude v prosinci 2024. Jeho součástí ovšem nejsou pouze opatření v terénu a vyhodnocení jejich vlivu na vybrané lokality. Velká část projektu je věnována veřejnosti a šíření znalostí o vodě, vodním režimu, úloze mokřadů v krajině a důležitosti jejich obnovy. Vznikne např. komplexní výukový program pro žáky základních a středních škol, včetně učebních materiálů a výuky přímo v terénu, budou vedeny populárně-naučné exkurze pro veřejnost, v plánu jsou přednášky i otevřené diskuze v regionu a spolupráce s místními obyvateli a samosprávou. V letošním roce jsme také znovu obnovili akce „Lidé pro rašeliniště“, kde se s námi mohou dobrovolníci přímo zapojit do ochrany mokřadů. Naším skromným přáním je, aby se podařilo poznatky a praxi směřující k uzdravení krajiny rozšířit i k hospodářům mimo chráněná území, kteří mohou svou činností mnohé ovlivnit.

Pokud tedy máte zájem o detailní informace k fungování a historii rašelinišť a mokřadů na Šumavě, provádění revitalizací, či plánovaných programů pro veřejnost, rádi Vás uvidíme na některé z plánovaných akcí, nebo Vám odpovíme na mailové adrese life@npsumava.cz. Záhy by měla vzniknout samostatná webová stránka, která bude o projektu a jeho řešení průběžně informovat.

Ivana Bufková, Lukáš Linhart
Správa Národního parku Šumava
ivana.bufkova@npsumava.cz

Příklad již revitalizovaného mokřadu na Zhůří pod Hadím vrchem.

